

Návrh etických zásad EAP

červenec 1999

Popis a původ dokumentu:

Tento návrh by měl být podkladem k diskusi a reflexi, doufáme však, že se brzy vyvine do “směrnic” nebo “prohlášení” EAP o vhodném a etickém chování evropského psychoterapeuta. “Směrnice” či “prohlášení” se přitom od “kodexu” značně odlišují.

Nezbytnou součástí Kodexu etických zásad je Postup při stížnostech a struktury, lidé, odborná kvalifikace a zdroje potřebné při vyšetřování stížností a posuzování otázek etiky, a pravomoc tyto zákony prosazovat. Pro EAP je v současnosti zcela nemožné takové podmínky vytvořit.

Navíc, vzhledem k tomu, že Výbor pro etiku EAP má záměrně mandát pouze pro výzkum a zdroje a nikoli pro posuzování stížností a odvolání, nevidíme žádný důvod proč by měla mít EAP (v tuto chvíli) Kodex etických zásad a Postup při stížnostech pro psychoterapeuty. EAP je přitom především sdružením jiných organizací, a porušení etického způsobu jednání jednotlivci by mělo být zkoumáno jinde, zejména v národních a profesních sdruženích, jichž jsou členy. Dalším důvodem, proč si myslíme, že není možné vytvořit celoevropský etický kodex je, že zde existuje příliš mnoho národních odlišností, jazyků, profesních struktur a procedur. Také nechceme oslabit, duplikovat či zpochybňovat jednotlivé etické kodexy, směrnice a postupy při stížnostech členských organizací EAP.

Účelem tohoto dokumentu je zřetelně prohlásit, co míníme etickým chováním jednotlivého psychoterapeuta, a napomoci tak členským organizacím při vyřizování jakýchkoli stížností. Věříme, že bude těmito organizacemi využit jako výchozí bod nebo definice a jako zdroj informací při zlepšování vlastních etických kodexů. Doufáme, že díky tomu by mohlo dojít ke sblížení tohoto dokumentu s etickými standardy jednotlivých členských organizací.

Je zajímavé povšimnout si celkového ducha pojetí, přístupu, jazyka a uspořádání tohoto textu (byl adaptován z Code of Ethical Principles Americké Psychologické Asociace (1981-1992)). Etické zásady APA jsou již delší dobu zkoušeny a ověřovány na velkém množství lidí a v prostředí, kde poměrně často dochází k soudním žalobám. Jsou proto doporučeny jako základ pro tvorbu etických principů psychoterapie v Evropě. Nemyslíme si, že tato verze je úplná nebo konečná – vítáme další poznámky, připomínky a dodatky. Potřebujeme znát a velice oceňujeme vaše názory, hlavně ze specializovaných oblastí.

Původní text APA doznal jistých změn, nikoli však proto, abychom jakýmkoli způsobem překrucovali, zpochybňovali, kritizovali nebo snižovali Etické zásady APA, k nimž chováme nejvyšší úctu. Před tím, než bude jakákoli verze tohoto textu předložena EAP ke zvážení či přijetí, budou s APA vyjasněna příslušná povolení, autorská práva a všechny podobné záležitosti.

Doufáme, že se nám brzy podaří vytvořit podobné prohlášení etických principů pro psychoterapeutické organizace. Courtenay Young a Cornelia Krause-Girth Předsedkyně Výboru pro etiku EAP

Etické zásady pro evropské psychoterapeuty (návrh EAP)

Tento dokument je pouze návrh. Nebyl ještě dostatečně posouzen EAP, řádně projednán předsednictvem, nebylo o něm hlasováno. Nesmí být rozšiřován bez tohoto doprovodného prohlášení. (Únor 2000)

PREAMBULE:

Psychoterapeuti respektují důstojnost a hodnotu jednotlivce a usilují o zachování a ochranu základních lidských práv.

Průběžně rozvíjejí své poznatky o lidském chování, o tom, jak lidé rozumějí sami sobě a ostatním, a využívají tyto poznatky pro dobro lidí.

Při dosahování těchto cílů vynakládají veškeré úsilí k ochraně zájmů lidí, kteří vyhledávají jejich služby, jejich blízkých (není-li to v rozporu s potřebami klientů), a všech účastníků výzkumu, kteří se mohou stát zkoumanými objekty.

Psychoterapeuti respektují ostatní členy své profese a příbuzných oborů a dělají vše, co je v jejich silách a co není v konfliktu se zájmy klientů pro to, aby poskytovali úplné informace a vzájemně se respektovali.

Své dovednosti používají pouze pro účely, jež jsou v souladu s těmito hodnotami a vědomě nedopustí jejich zneužití.

Psychoterapeuté pro sebe požadují svobodu v dotazování a komunikaci, zároveň však přijímají zodpovědnost, kterou tato svoboda vyžaduje: kompetentnost, objektivitu při používání svých dovedností, odpovědnost za zájmy klientů, kolegů, studentů, účastníků výzkumu a společnosti.

Psychoterapeuti ve snaze dosáhnout těchto ideálů plně souhlasí s etickými zásadami v těchto oblastech: 1. odpovědnost; 2. kompetence; 3. etické a právní normy; 4. důvěrnost; 5. prospěch klienta; 6. profesní vztahy; 7. veřejná prohlášení; 8. diagnostické techniky; 9. výzkum.

Psychoterapeuti plně spolupracují s vlastními profesními, národními a evropskými organizacemi a asociacemi a s Evropskou asociací pro psychoterapii (EAP) – rychle a úplně zodpovídají dotazy a plní požadavky všech řádně ustanovených etických nebo profesních komisí těchto asociací či organizací, jejichž členy jsou nebo ke kterým náležejí.

Přijetí do Registru evropských certifikátů pro psychoterapii (ECP) psychoterapeuty zavazuje k dodržování všech těchto zásad.

ZÁSADA 1. ODPOVĚDNOST

Obecná zásada: Při poskytování služeb dodržují psychoterapeuti nejvyšší standardy své profese. Přijímají zodpovědnost za důsledky svého jednání a vynaloží veškeré úsilí, aby zabezpečili vhodné využití svých služeb.

Zásada 1.a: Psychoterapeuti jakožto odborníci si uvědomují, že nesou velkou sociální zodpovědnost, neboť jejich doporučení a odborné jednání může ovlivnit život druhých lidí.

Jsou ostražití k osobním, společenským, organizačním, finančním a politickým situacím a tlakům a k vlivům prostředí, které by mohly vést ke zneužití jejich vlivu.

Zásada 1.b: Psychoterapeuti svým klientům předem objasní všechny záležitosti, které by mohly souviset s jejich společnou prací. Vyhýbají se vztahům, které by mohly omezit jejich objektivitu nebo vytvořit konflikt zájmů.

Zásada 1.c: Psychoterapeut jsou povinni pokusit se zabránit zkreslení, zneužití nebo zamlčení svých zjištění institucí nebo agenturou, která je zaměstnává.

Zásada 1.d: Jako členové národních nebo organizačních struktur, psychoterapeuti jako jednotlivci zůstávají odpovědni nejvyšším standardům své profese.

Zásada 1.e: Jako učitelé nebo vedoucí výcviků si jsou psychoterapeuti vědomi své primární povinnosti pomáhat ostatním získávat znalosti a dovednosti. Udržují vysoký standard vzdělání, informace předkládají objektivně, plně a přesně.

Zásada 1.f: Jako výzkumníci přijímají psychoterapeuti odpovědnost za výběr výzkumných témat a metod použitých při výzkumu, analýze a zpracování výsledků. Svě výzkumy plánují tak, aby minimalizovali možnost, že jejich závěry budou zavádějící. Poskytují důkladnou diskusi o omezené platnosti svých zjištění, obzvláště tam, kde se jejich práce dotýká sociální politiky, nebo kde by mohla vést k újmě lidí určitého věku, pohlaví, národnosti, socioekonomického zařazení nebo jiných sociálních skupin. Při publikování výsledků své práce, nikdy nezamílčí data, která "se nehodí" a připouštějí existenci jiných hypotéz a vysvětlení svých nálezů. Psychoterapeuti přijímají uznání jen za tu práci, kterou skutečně vykonali. S příslušnými lidmi a agenturami si předem vyjasní očekávání týkající se sdílení a využití získaných dat. Zásahy do prostředí, ze kterého jsou data sbírána, omezují na minimum.

ZÁSADA 2: KOMPETENCE

Obecná zásada: Udržování vysoké úrovně kompetence je odpovědností sdílenou všemi psychoterapeuty v zájmu veřejnosti a profese jako celku. Psychoterapeuti si jsou vědomí hranic své kompetence a mezi terapeutických technik. Poskytují pouze takové služby a používají pouze takové techniky, ke kterým je opravňuje výcvik a zkušenost. V těch oblastech, kde uznávané standardy ještě neexistují, psychoterapeuti přijímají všechna opatření, nezbytná k ochraně zájmů svých klientů. Sledují informace z oblasti zdravotnictví, vědy a své profese, které mají vztah ke službám, jež poskytují.

Zásada 2.a: Psychoterapeuti uvádějí svoji kvalifikaci, vzdělání, výcvik a zkušenosti přesně. Jako doklad svého vzdělání a profesionální přípravy předkládají pouze ty tituly nebo kvalifikaci získanou v obecně uznávaných vzdělávacích institucích, nebo těch, které jsou uznány EAP. Psychoterapeuti udržují kvalitu vlastní práce na takové úrovni, aby odpovídala minimálním profesionálním požadavkům EAP, příslušných národních organizací NAO (National Awarding Organisation) a evropské EWAO (European Wide Accrediting Organisation). Uznávají i další zdroje vzdělání, výcviku a zkušeností, které získali.

Zásada 2.b: Jako kliničtí pracovníci a jako učitelé nebo vedoucí výcviku vykonávají psychoterapeuti své povinnosti na podkladě pečlivé přípravy a soustředění tak, aby jejich

práce měla nejvyšší kvalitu a aby jejich sdělení byla přesná, plynulá a výstižná.

Zásada 2.c: Psychoterapeut si jsou vědomi potřeby neustálého vzdělávání a osobního rozvoje a jsou otevřeni novým pracovním postupům a průběžným změnám ve svých očekáváníích a hodnotách.

Zásada 2.d: Psychoterapeuti si jsou vědomi rozdílů mezi lidmi, které mohou být spojeny např. s věkem, pohlavím, socioekonomickým a národnostním původem, nebo jsou dány speciálními potřebami těch, kteří mohli být nějak zvláště znevýhodněni. Měli by mít odpovídající výcvik, zkušenosti a možnost konzultace, aby zajistili vhodné a kompetentní služby těmto osobám.

Zásada 2.e: Psychoterapeuti, kteří na základě výsledků testů rozhodují o jednotlivcích nebo o postupech, rozumí principům psychologické nebo výchovné diagnostiky, problémům validizace a testování.

Zásada 2.f: Psychoterapeuti si uvědomují, že osobní problémy a konflikty mohou ovlivňovat jejich pracovní výkon. Proto se zdrží jakékoliv aktivity, ve které by jejich osobní problémy mohly zavinit nedostatečný výkon nebo poškození klienta, kolegy, studenta nebo účastníka výzkumu. Jsou-li ve chvíli, kdy si uvědomí své osobní problémy, již do takové aktivity zapojení, vyhledají kompetentní odbornou pomoc, aby zjistili, zdali mají svoje profesionální aktivity přerušit, ukončit, anebo omezit jejich rozsah.

ZÁSADA 3: MORÁLNÍ A PRÁVNÍ NORMY

Obecná zásada: Morální a etické zásady chování psychoterapeutů jsou stejnou měrou jako pro ostatní občany jejich osobní záležitostí, s výjimkou případů, kdy by toto mohlo narušit plnění pracovních povinností nebo snížit důvěru veřejnosti v psychoterapii nebo psychoterapeuty. Co se vlastního chování týče, jsou psychoterapeuti citliví k převažujícím společenským normám a k možnému dopadu, který může dodržování nebo narušování těchto norem mít na jejich výkon jako psychoterapeutů. Psychoterapeuti si jsou rovněž vědomi možného dopadu svých veřejných vystoupení na možnosti kolegů vykonávat své pracovní povinnosti.

Zásada 3.a: Ve své profesi jednají psychoterapeuti v souladu se zásadami EAP, národních organizací (NAO – National Awarding Organisation) a s normami a pravidly svého institutu či asociace vztahujícími se k praxi. Psychoterapeuti rovněž dodržují příslušné vládní zákony a vyhlášky. Pokud jsou evropské, národní, krajské, organizační nebo instituční zákony, vyhlášky nebo postupy v rozporu s EAP, s NAO a s předpisy a normami vlastních asociací a institutů, psychoterapeuti předloží tuto skutečnost svému výboru EAP a NAO a tam, kde je to možné, snaží se rozpor vyřešit. Při své práci (jako profesionálové) se soustředí na rozvoj takových právních a poloprávních předpisů, které co možná nejlépe slouží zájmu veřejnosti, a usilují o změnu těch již existujících nařízení, které veřejnému zájmu neslouží.

Zásada 3.b: Psychoterapeuti jako zaměstnavatelé ani jako zaměstnanci neprovozují ani nepřehlížejí žádné postupy, které jsou nehumánní, nebo které by mohly vyústit v nelegální nebo neobhajitelné činy. Mezi tyto postupy se řadí posuzování lidí v praxi, při najímání, povyšování a ve výcviku podle rasy, handicapu, věku, pohlaví, sexuální preference, náboženství nebo národnostního původu.

Zásada 3.c: Ve svých profesních rolích se psychoterapeuti vyhýbají jakékoli činnosti, které porušuje nebo omezuje lidská, zákonná nebo občanská práva klientů či jiných osob, kterých by se mohla dotýkat.

Zásada 3.d: Jako kliničtí pracovníci, učitelé, vedoucí výcviků a výzkumní pracovníci si jsou psychoterapeuti vědomi skutečnosti, že jejich osobní hodnoty mohou ovlivnit jejich komunikaci, užití technik, výběr a prezentaci názorů, materiálů a povahu a provedení výzkumů. Setkají-li se s odlišným názorem, uznávají a respektují rozdílné postoje a individuální pocity, které mohou klienti, studenti, účastníci výcviku nebo pokusné osoby mít k těmto záležitostem.

ZÁSADA 4: DŮVĚRNOST

Obecná zásada: Primární povinností psychoterapeutů je respektovat důvěrnost informací získaných od osob v průběhu své psychoterapeutické práce. Ostatním tyto informace sdělují pouze se souhlasem dané osoby (nebo jejího zákonného zástupce), s výjimkou těch neobvyklých případů, kdy by nesdělení pravděpodobně uvedlo danou osobu nebo osoby jiné do nebezpečí. Psychoterapeuti informují své klienty o právních hranicích důvěrnosti. Za normálních okolností by měl být souhlas s odhalením informace získán v písemné formě od osoby, které se týká.

Zásada 4.a: Informace získané v klinických nebo poradenských vztazích nebo data týkající se hodnocení dětí, studentů, zaměstnanců a ostatních jsou diskutovány pouze z profesních důvodů a pouze s osobami, kterých se daný případ týká. V písemné i ústní formě jsou uváděna pouze data přímo se vztahující k účelu hodnocení či přednášky a je vynaloženo veškeré úsilí, aby se zabránilo nepřiměřenému zásahu do soukromí.

Zásada 4.b: Psychoterapeuti, kteří osobní informace získané při výkonu povolání uvádějí ve svých pracích, přednáškách, nebo je jinak prezentují veřejnosti, musí k tomu buď mít předchozí písemný souhlas nebo vhodným způsobem zamlčí všechny údaje, které by mohly vést k identifikaci osoby.

Zásada 4.c: Psychoterapeuti učiní všechna potřebná opatření pro zachování důvěrnosti při uchovávání a likvidaci záznamů, a případně pro jejich úplnou nedosažitelnost.

Zásada 4.d: Při práci s nezletilými nebo nesvéprávními osobami (osobami neschopnými dát dobrovolný informovaný souhlas), kladou psychoterapeuti zvláštní důraz na ochranu zájmů těchto osob a spolupracují a informují ostatní osoby, kterých se situace týká.

ZÁSADA 5: ZÁJMY KLIENTA

Obecná zásada: Psychoterapeuti respektují integritu a chrání zájmy lidí a skupin, se kterými pracují. Dojde-li ke střetu zájmů klienta a instituce, která terapeuty zaměstnává, psychoterapeuti informují obě strany o svých povinnostech a odpovědnosti a sdělí oběma stranám svoje rozhodnutí. Psychoterapeuti plně informují klienty o smyslu a povaze každého hodnocení, léčby, vzdělávání nebo výcvikového procesu a otevřeně upozorní, že klienti, studenti, účastníci výcviku a výzkumu mají možnost svobodně se rozhodnout o své spolupráci. Nucení lidí k účasti nebo trvat na využití služeb je neetické.

Zásada 5.a: Psychoterapeuti si jsou neustále vědomi svých vlastních potřeb a své potenciálně

vlivné pozice vůči osobám, jakými jsou klienti, studenti, účastníci výcviku a podřízení. Předcházejí zneužití důvěry a závislosti těchto osob. Udělají vše pro to, aby zamezili terapeutickým vztahům s blízkými osobami, pakliže by to mohlo negativně ovlivnit jejich profesionální hodnocení či zvýšit riziko zneužití. Příkladem takových blízkých vztahů může být léčba nebo výzkum zaměstnanců, studentů, supervizorů, blízkých přátel nebo příbuzných. Sexuální vztahy s kýmkoliv z klientů, studentů, účastníků výzkumu či zkoumaných osob jsou neetické.

Zásada 5.b: Jestliže psychoterapeut souhlasí s poskytnutím svých služeb na žádost třetí strany, přebírá na sebe tímto zodpovědnost objasnit všem zúčastněným stranám povahu vzájemných vztahů.

Zásada 5.c: V případech, kdy organizace požaduje od psychoterapeutů porušení těchto nebo jakýchkoliv jiných etických zásad, psychoterapeuti objasní vzniklý rozpor mezi požadavky a zásadami. Informují všechny zúčastněné strany o svých etických povinnostech vyplývajících z jejich povolání a zachovávají se přiměřeným způsobem.

Zásada 5.d: Psychoterapeuti předem plánují finanční stránku věci tak, aby ochránili nejlepší zájmy svých klientů, studentů, lidí ve výcviku nebo účastníků výzkumu, a aby byly finanční podmínky všem jasné. Nedávají ani nepřijímají odměny za doporučení klienta do odborné psychoterapeutické péče. Část svých služeb poskytují zdarma nebo jen za nepatrnou finanční odměnu.

Zásada 5.e: Psychoterapeuti ukončí klinický či poradenský vztah hned, jakmile začne být zřejmé, že už pro klienta není přínosný, nebo ihned, jak o to klient požádá. Klientovi nabídnou pomoc při hledání jiných zdrojů pomoci.

ZÁSADA 6: PROFESNÍ VZTAHY

Obecná zásada: Psychoterapeuti jednají s ohledem na potřeby, odlišné kompetence a povinnosti svých kolegů psychoterapeutů, psychologů, lékařů a pracovníků jiných profesí. Respektují práva a povinnosti těchto svých kolegů vůči institucím či organizacím, s nimiž jsou svázáni.

Zásada 6.a: Psychoterapeuti znají oblasti kompetence příbuzných profesí. Plně využívají všechny odborné, technické a administrativní zdroje, které nejlépe poslouží zájmu klienta. Absence pracovních vztahů s pracovníky jiných profesí nezavazuje psychoterapeuty zodpovědnosti zabezpečit klientům ty nejlepší možné služby, ani je to nezavazuje povinnosti cvičit předvídatost, píli a takt při vyhledávání potřebné doplňkové nebo alternativní pomoci.

Zásada 6.b: Psychoterapeuti znají a berou v úvahu tradice a postupy ostatních profesních skupin, se kterými – úzce – spolupracují. Jestliže jsou klientovi poskytovány podobné služby od jiného odborníka, psychoterapeut citlivě posoudí tento pracovní vztah a jeho postup je pozorný a citlivý k terapeutickým otázkám, stejně tak, jako k celkovému prospěchu klienta. Psychoterapeut tyto otázky s klientem probírá, aby se minimalizovalo riziko nedorozumění a konfliktu a snaží se, kde je to jen možné, zachovat jasný vztah s ostatními zainteresovanými profesionály.

Zásada 6.c: Psychoterapeuti, kteří zaměstnávají nebo supervidují jiné pracovníky nebo pracovníky ve výcviku, přijímají povinnost usnadnit další profesní vývoj těchto jedinců a

podniknou kroky k zajištění jejich kompetence. Poskytují odpovídající pracovní podmínky, pravidelné hodnocení, konstruktivní konzultace a možnost získávat zkušenosti.

Zásada 6.d: Psychoterapeuti nevyužívají sexuálně ani jinak svůj profesní vztah s klienty, supervidovanými, studenty, zaměstnanci nebo účastníky výzkumu. Psychoterapeuti nepřehlížejí ani se neodávají sexuálnímu obtěžování. Sexuální obtěžování je definováno jako záměrné nebo opakované poznámky, gesta či fyzický kontakt sexuální povahy, které jsou příjemcem nechtěné.

Zásada 6.e: Jestliže je psychoterapeutovi známo porušení etických norem jiným psychoterapeutem, pak, je-li to vhodné, snaží se tento problém neformálně vyřešit tím, že na to dotyčného psychoterapeuta upozorní. Jestliže je tento prohřešek pouze malý a/nebo se zdá být výsledkem nedostatku citlivosti, znalosti nebo zkušenosti, je takovéto neformální řešení obvykle dostačující. Tyto neformální snahy musí být podniknuty citlivě s ohledem na důvěrnost a práva postižených. Pokud se nezdá, že by přestupek mohl být napraven pouze neformální cestou a nebo je vážnější povahy, psychoterapeuti na to upozorní příslušnou instituci, sdružení nebo výbor zabývající se profesní etikou a chováním.

Zásada 6.f: Publikační zásluha je přiznána těm, kteří do publikace přispěli, úměrně rozsahu jejich odborného příspěvku. Významné příspěvky odborného charakteru ke společnému projektu od více osob se posuzují jako spoluautorství s osobou, která poskytla příspěvek uvedený jako první. Drobné příspěvky odborné povahy a rozsáhlejší administrativní nebo podobná asistence mohou být uvedeny jako poznámky pod čarou nebo v úvodu díla. Odkazy ve formě citací v textu se týkají publikovaného i nepublikovaného materiálu, který přímo ovlivnil výzkum či studii. Psychoterapeuti, kteří sestavují a upravují cizí materiál k publikaci, zveřejňují tento materiál pod jmény původních autorů, tam kde je to vhodné uvedou své jméno jakožto editora. Všichni přispěvatelé jsou jmenovitě uvedeni.

Zásada 6.g: Při provádění výzkumu v institucích a organizacích si psychoterapeuti zajistí příslušné oprávnění provádět tuto studii. Jsou si vědomi svých závazků k budoucím výzkumným pracovníkům a zajistí, že hostitelská instituce obdrží adekvátní informace o výzkumu a dostatečné uznání svých zásluh.

ZÁSADA 7: VEŘEJNÁ PROHLÁŠENÍ

Obecná zásada: Veřejná prohlášení, oznámení o poskytovaných službách, reklama a aktivity podporující psychoterapeuty slouží k tomu, aby si veřejnost mohla vytvořit informované názory a měla možnost volby. Psychoterapeuti přesně a objektivně uvádějí svoji profesionální kvalifikaci, členství a funkce, a také instituce nebo organizace, se kterými mohou být oni nebo daná prohlášení spojována. Ve veřejných prohlášeních, poskytujících psychoterapeutické informace, odborné názory nebo informace o dostupnosti jednotlivých technik, produktů, publikací a služeb, psychoterapeuti zakládají svá tvrzení na obecně přijatelných zjištěních a technikách, plně přitom uznávají jejich meze a připouštějí pochybnosti o nich.

Zásada 7.a: Při oznamování nebo propagaci odborných služeb mohou psychoterapeuti pro popis poskytovatele a poskytovaných služeb uvést následující informace: jméno, nejvyšší dosažený stupeň vzdělání nebo osvědčení o výcviku od akreditované instituce, datum, typ, ocenění od ECP (European Certified Psychotherapists), členství v psychoterapeutických společnostech a profesionálně relevantních nebo příbuzných sdruženích, adresu, telefonní číslo, úřední hodiny, stručný výčet typů nabízených psychologických služeb a přiměřené

informace o poplatcích, znalosti cizích jazyků, vztahu k pojištění nebo platbám třetí strany a další stručné a vhodné informace. Dodatečné relevantní nebo pro zákazníka důležité informace mohou být zahrnuty pouze pokud to není v rozporu s ostatními částmi těchto etických principů.

Zásada 7.b: Při oznamování nebo propagaci psychologických služeb nebo publikací psychologové nepopisují své vztahy k žádné organizaci způsobem, který by klamně vyvolával dojem, že tato organizace poskytl patronát nebo osvědčení. Jako konkrétní příklad lze uvést, že psychologové neuvádějí evropskou či národní registraci nebo členství v jiné instituci či asociaci způsobem, který by naznačoval, že toto členství automaticky znamená odbornou kompetenci nebo kvalifikaci. Veřejným prohlášením se myslí komunikace např. prostřednictvím periodik, knih, seznamů, adresářů, internetu, televize, rádia nebo filmů. Neobsahují (i) nesprávná, podvodná, zavádějící, klamná nebo nepoctivá prohlášení, (ii) chybná vysvětlení skutečnosti nebo prohlášení vedoucí pravděpodobně ke zkreslení, protože v daném kontextu se jedná jen o částečné odhalení důležitých faktů, (iii) potvrzení kvality psychologických služeb nebo jejich výsledků od pacienta, (iv) prohlášení mající v úmyslu nebo pravděpodobně vytvářející falešná nebo neoprávněná očekávání příznivých výsledků, (v) prohlášení vytvářející dojem, že schopnosti terapeuta jsou neobvyklé, jedinečné nebo je nelze jinde nalézt, (vi) prohlášení záměrně určená nebo pravděpodobně se obracející na klientovy obavy, úzkost nebo emoce týkající se možných špatných následků, plynoucích z nevyužití nabízených služeb, (vii) prohlášení týkající potřebnosti nabízených služeb, (viii) prohlášení přímo oslovující jednotlivé klienty.

Zásada 7.c: Psychologové se neodvděčují ničím ani neposkytují nic, co by mělo nějakou cenu pro zástupce tisku, rozhlasu, televize, nebo jiného komunikačního média, v očekávání nebo na oplátku za profesní publicitu. Placená inzerce musí být jako taková označena, pakliže toto není zřejmé z kontextu. Pokud se jedná o sdělení veřejnosti prostřednictvím rozhlasu nebo televize, je předem zaznamenáno a autorizováno psychologem k vysílání. Kopie reklam a záznamů vysílání jsou psychologem uchovány.

Zásada 7.d: Oznámení či inzerce "skupin osobního růstu", speciálních skupinových sezení, kursů, seminářů, výcviků a organizací poskytují jasné sdělení o účelu a srozumitelný popis poskytovaných zážitků nebo výcviku. Vzdělání, výcvik a zkušenosti lektorů jsou přiměřeně specifikovány a je možno se je dozvědět před zahájením skupiny, výcvikového kursu či jiných poskytovaných služeb. Zřetelný údaj o poplatcích a jiných smluvních důsledcích je rovněž k dispozici před zahájením.

Zásada 7.e: Psychologové podílející se na rozvoji nebo propagaci psychologických technik, produktů, knih a dalších věcí nabízených pro komerční účely vyvíjejí přiměřené úsilí pro zabezpečení toho, že oznámení a inzerce budou uváděny profesionálním, vědecky přijatelným a přesně informujícím způsobem.

Zásada 7.f: Psychologové se nepodílejí – jde-li o osobní zisk – na komerčních oznámeních a inzerci doporučující veřejnosti koupi nebo používání soukromých produktů či služeb, spočívá-li jejich podíl pouze v označení sebe jako psychologa.

Zásada 7.g: Psychologové prezentují svou znalost a umění psychologie a nabízejí svoje služby, produkty a publikace poctivě a přesně, vyhýbají se senzací, přehánění, povrchnosti. Psychologové se řídí svojí základní povinností pomáhat veřejnosti vytvářet si

informované soudy, názory a rozhodnutí.

Zásada 7.h: Jako učitelé musí psychoterapeuti zajistit, že údaje v katalogích a nabídky kursů jsou přesné a nezavádějící, hlavně co se týče obsahu kursu, podmínek pro zhodnocení pokroku a povahy zážitků. Oznámení, letáky či inzerce nabízející workshopy, semináře nebo jiné vzdělávací programy přesně specifikují publikum, pro které jsou programy určeny, potřebnou kvalifikaci, vzdělávací cíle a povahu použitých materiálů. Tato oznámení přesně uvádějí vzdělání, výcvik a zkušenosti psychoterapeutů, kteří program prezentují, a všechny informace o poplatcích.

Zásada 7.i: Jsou-li při náboru účastníků výzkumu nabízeny na oplátku klinické nebo jiné profesionální služby, musí být v příslušném oznámení či v inzerci zároveň uveden druh těchto služeb a poplatky nebo jiné povinnosti, na které bude muset účastník přistoupit.

Zásada 7.j: Psychoterapeut přijímá povinnost napomenout ty, kteří uvádějí svoji profesionální psychoterapeutickou kvalifikaci či jsou spojeni s produkty a službami způsobem, který není slučitelný s těmito ustanoveními.

Zásada 7.k: Individuální diagnostické nebo terapeutické služby jsou poskytovány pouze v kontextu profesionálního psychoterapeutického vztahu. Dává-li psychoterapeut rady na veřejných přednáškách, v novinách nebo člancích v časopisech, v televizních nebo rozhlasových pořadech, v poštovních zásilkách nebo podobných médiích, využívá přitom nejnovější data a poznatky a svůj nejlepší profesionální úsudek.

Zásada 7.l: Produkty, které jsou popisovány nebo prezentovány na veřejných přednáškách či předváděních, v novinových a časopisových člancích, rozhlasových nebo televizních programech, v poštovních zásilkách nebo podobných médiích, splňují stejné uznávané standardy, jaké existují pro produkty použité v kontextu profesionálního vztahu.

ZÁSADA 8: DIAGNOSTICKÉ TECHNIKY

Obecná zásada: Při vývoji, publikování a využívání psychoterapeutických nebo psychologických diagnostických technik psychoterapeuti usilují o prosazování zájmů a prospěchu klienta. Chrání diagnostické výsledky před zneužitím. Respektují právo klienta znát výsledky, učiněné interpretace a základy, ze kterých vychází jejich závěry a doporučení. Psychoterapeuti učiní vše pro to (v rámci zákonných možností), aby testy a ostatní diagnostické techniky byly uchovány v bezpečí. Snaží se zajistit, aby i ostatní využívali diagnostické techniky správně.

Zásada 8.a: Při používání diagnostických technik psychoterapeuti respektují právo klienta nechat si vysvětlit jazykem přiměřeným povahu a účel těchto technik, nebyla-li z tohoto pravidla učiněna předem dohodnutá výjimka. Poskytují-li vysvětlení jiní, psychoterapeut musí ustanovit postup, který zajistí správnost tohoto vysvětlení.

Zásada 8.b: Psychoterapeuti zodpovědní za vývoj a standardizaci psychologických testů a jiných diagnostických technik využívají zavedené vědecké postupy a přihlížejí k příslušným standardům EAP, národním standardům a standardům instituce či organizace.

Zásada 8.c: Při sdělování diagnostických výsledků psychoterapeuti označí všechny výhrady, které se týkají validity a reliability, způsobené okolnostmi při testování nebo nepřiměřeností

norem pro testovaného člověka. Psychoterapeuti se snaží ochránit výsledky testů a jejich interpretace před zneužitím jinými lidmi.

Zásada 8.d: Psychoterapeut jsou si vědomi toho, že výsledky testů mohou časem ztratit hodnotu a že nepodávají úplný obraz zkoumaného člověka. Snaží se všemi způsoby zabránit a předejít použití zastaralých nebo neúplných testů.

Zásada 8.e: Psychoterapeuti, kteří nabízejí testování a interpretaci testů, jsou schopni poskytnout příslušné důkazy o validitě programů a postupů k interpretaci použitých. Veřejné interpretační služby jsou možné jako nabídka konzultací mezi odborníky. Psychoterapeut se snaží ochránit zprávy o testování před zneužitím.

Zásada 8.f: Psychoterapeuti při svém působení jako učitelé, patroni nebo supervizoři nepodněcují ani nepodporují používání psychoterapeutických nebo psychologických diagnostických technik lidmi bez příslušného výcviku nebo kvalifikace.

ZÁSADA 9: VÝZKUM

Obecná zásada: Rozhodnutí provést výzkum spočívá na uváženém rozhodnutí jednotlivého psychoterapeuta o tom, jak nejvíce prospět lidské vědě a lidskému blahobytu. Po rozhodnutí o provedení výzkumu psychoterapeut zvažuje různé možnosti, jak lze energii a zdroje výzkumu investovat. Na základě této úvahy psychoterapeut vede bádání s ohledem na důstojnost a prospěch účastníků, máje na vědomí předpisy a profesní standardy týkající se vedení výzkumu s lidskými účastníky.

Zásada 9.a: Při plánování studie má psychoterapeut, který vede výzkum, odpovědnost za pečlivé zvážení etické přijatelnosti výzkumu. Do té míry, v jaké by srovnání vědeckých a lidských hodnot směřovalo ke kompromisu u jakékoli zásady, výzkumník na sebe bere odpovídajícím způsobem závažnou povinnost vyhledat etickou radu a zajišťuje nezbytné záruky na ochranu práv lidských účastníků.

Zásada 9.b: Zvážení, zda účastník plánované studie bude “osobou ohroženou” nebo “osobou minimálně ohroženou”, je podle uznaných standardů prvotní etickou otázkou výzkumníka.

Zásada 9.c: Výzkumníkovi vždy přísluší odpovědnost za zajištění etického zacházení ve výzkumu. Výzkumník je rovněž zodpovědný za etické zacházení s účastníky výzkumu ze strany spolupracovníků, asistentů, studentů a zaměstnanců, kteří však všichni mají podobné závazky.

Zásada 9.d: S výjimkou výzkumu s minimálním ohrožením výzkumník učiní jasnou a čestnou dohodu s účastníky výzkumu, která předchází jejich účasti a která ujasňuje závazky a odpovědnosti každého. Výzkumník je povinen dodržet všechny sliby a závazky vyplývající z této dohody. Výzkumník informuje účastníky o všech hlediscích výzkumu, o nichž se lze domnívat, že by mohly mít vliv na ochotu k účasti a vysvětluje všechna ostatní hlediska, na která se účastníci dotazují. Nedodržení povinnosti naprostého odhalení cílů, které předchází získání informovaného souhlasu, vyžaduje dodatečné záruky k ochraně prospěchu a důstojnosti účastníků výzkumu. Výzkumy s dětmi nebo s účastníky, kteří mají postižení, jež by mohlo omezit pochopení a/nebo dorozumívání, vyžadují zvláštní ochraňující postupy.

Zásada 9.e: Metodologické požadavky studie mohou naznačovat nezbytnost použití utajení

nebo klamu. Před provedením takové studie má výzkumník zvláštní zodpovědnost (i) určit zda použití takových metod je ospravedlnitelné předpokládanými vědeckými, výchovnými či jinak vyplývajícími hodnotami; (ii) určit zda nejsou k dispozici jiné postupy, které nevyužívají utajení či klamu; (iii) zabezpečit, že účastníkům bude poskytnuto dostatečné vysvětlení co nejdříve, jak je to možné. O těchto metodách se předpokládá, že nebudou používány.

Zásada 9.f: Výzkumník ctí svobodu jednotlivce kdykoliv odmítnout účast či vystoupit z výzkumu. Závazek ochraňovat tuto svobodu vyžaduje pečlivé promyšlení a zvážení v okamžiku, kdy je výzkumník v pozici autority nebo má vliv na účastníka. Taková pozice autority zahrnuje situace (ale neomezuje se pouze na ně), ve kterých je účast na výzkumu vyžadována jako součást pracovního poměru nebo ve kterých je účastníkem student, klient nebo zaměstnanec výzkumníka. Práva jedince jsou nadřazena potřebě výzkumníka dokončit výzkum.

Zásada 9.g: Výzkumník chrání účastníka před fyzickou a duševní nepohodou, újmou či nebezpečím, které by mohlo vzniknout v důsledku výsledných postupů. Pokud existuje ohrožení takovými následky, výzkumník o této skutečnosti účastníka informuje. Výzkumné postupy, které pravděpodobně způsobí vážnou či déletrvající újmu účastníkovi nejsou používány, pokud by jejich nepoužitím byl účastník vystaven ohrožení větší újmou nebo pokud výzkum potenciálně přinese velký zisk a byl získán dobrovolný a plně informovaný souhlas od všech účastníků. Účastník by měl být o postupech informován proto, aby se mohl s výzkumníkem spojit v přiměřené době následující po výzkumu, ve které by mohl nastat stres, případná újma nebo otázky a obavy s výzkumem spojené. Souhlas získaný od účastníků neomezuje jejich zákonná práva či nesnižuje výzkumníkovu zákonnou odpovědnost.

Zásada 9.h: Poté, co jsou data shromážděna, výzkumník poskytne účastníkovi informace o podstatě studie a pokusí se vyvrátit mylné názory, které by mohly vzniknout. V případech, kdy vědecké, či lidské hodnoty ospravedlňují pozdržení či zatajení této informace, výzkumník na sebe bere zvláštní odpovědnost za sledování výzkumu a za ujištění, že účastníkům nehrozí žádné škodlivé následky.

Zásada 9.i: Tam, kde výzkumné postupy vyústí v nežádoucí následky pro jednotlivého účastníka, výzkumník nese odpovědnost za odhalení a odstranění nebo nápravu těchto následků, včetně dlouhodobých účinků.

Zásada 9.j: Informace o účastníku výzkumu získané v jeho průběhu jsou důvěrné, pokud však nebylo předem dohodnuto jinak. Jestliže existuje možnost, že by přístup k těmto informacím získali jiní lidé, je tato možnost včetně způsobu ochrany důvěrnosti vysvětlena účastníkovi coby součást postupu sloužícímu k získání informovaného souhlasu s účastí.

S využitím dřívějších překladů zpracovali: J. Turzíková, K. Sluková, J.Soukup.